

У рішенні «*Ноймайстер проти Австрії*», суд також визнав порушенням п. 3 ст. 5 Конвенції, підкресливши, що гарантії, передбачені цією нормою, насамперед спрямовані на забезпечення присутності обвинуваченого в судовому засіданні, а розмір застави не повинен залежати від суми завданого збитку [4]. Аналогічна позиція викладена у справі «*Істоміна проти України*», де зазначено, що застава має на меті не компенсування збитку, завданого у справі, а передусім – забезпечення явки особи до суду [5].

Таким чином, судді, вирішуючи питання про визначення застави, повинні враховувати, що вона має бути не формальною, а реальною альтернативою триманню особи під вартою, з урахуванням її майнового, сімейного стану та інших даних, ставлячи на другий план тяжкість покарання, наявність вагомих доказів та розмір спричиненої шкоди.

Список використаних джерел

1. Справа «*Спорронг та Льоннрот проти Швеції*» (заяви № 7151/75, №7152/75) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_098#Text.

2. Справа «*Мангурас проти Іспанії*» (Заява № 12050/04) URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\"itemid\":\[\"001-100686\"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\).

3. Справа «*Гафа проти Мальти*» (Заява № 54335/14) URL: <https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2018/06/gafa-proty-malti.pdf>.

4. Справа «*Ноймайстер проти Австрії*» (Заява № 1936/63) URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\"itemid\":\[\"001-57544\"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\).

5. Справа «*Істоміна проти України*» (Заява № 23312/15). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_h11#Text.

Степанова Ганна Миколаївна,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

МЕДІАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У сучасному світі альтернативне врегулювання спорів все більше зміцнює свої позиції серед методів вирішення конфліктів і протиріч поряд із судовим процесом. Насправді існує чимало позасудових варіантів вирішення спорів, зокрема, звернення до арбітражу чи третейського суду. Разом з тим, досить цікавим методом альтернативного врегулювання спорів є медіація, яка наразі набуває все більшого розповсюдження та застосування в Україні.

В правовому полі запровадження в національній правовій системі процедури медіації через ухвалення профільного закону «Про

медіацію» від 16 листопада 2021 року відкриває можливості для більш ефективного, мирного і менш вартісного шляху позасудового врегулювання спорів [1].

З набранням чинності Закону України «Про медіацію» було внесено зміни до:

– Господарського процесуального кодексу України. Під час підготовчого провадження суд з'ясовує, чи бажають сторони провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації (ст. 182 ГПК України) [5]

– Кодексу адміністративного судочинства України. Сторони можуть досягнути примирення, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу, що є підставою для закриття провадження в адміністративній справі (ст. 47 КАС України). Суд з'ясовує, чи бажають сторони вирішити спір шляхом примирення, провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації (ст. 180, 181 КАС України) [4].

– Цивільного процесуального кодексу України. Так, наразі у ході підготовчого засідання суд також з'ясовує, чи бажають сторони укласти мирову угоду, провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації (ст. 197 ЦПК України). Якщо сторони виявляють таке бажання, тоді суд зобов'язаний зупинити провадження у справі за клопотанням сторін [6].

– Закону України «Про нотаріат». Нотаріальна палата України здійснює підготовку нотаріусів у сфері медіації, веде та оприлюднює реєстри нотаріусів, які пройшли підготовку у сфері медіації (ст. 16¹ Закону України «Про нотаріат», тощо. З поданого переліку видно, що не всієї зміни до Кримінального процесуального кодексу України [3].

Закон визначає медіацію як позасудову добровільну, конфіденційну, структуровану процедуру, під час якої сторони за допомогою медіатора намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [1].

Медіація – добровільна, позасудова процедура, під час якої неповнолітній, який є підозрюваним у вчиненні кримінального правопорушення, та потерпілий за допомогою посередника намагаються врегулювати конфлікт шляхом укладення угоди про застосування Програми відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення [2].

Процедура медіації включає підготовчі заходи та спільні або індивідуальні зустрічі сторін конфлікту з медіатором. За потреби може бути обрано найзручніший для сторін формат та темп проходження процедури, що вигідно відрізняє медіацію від судового розгляду. За домовленістю сторін та медіатора медіація може проходити оффлайн

(очно) або онлайн. До участі в медіації можуть бути залучені фахівці та експерти.

Також медіація є важливим етапом реалізації «Програми відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення». За останні кілька десяти років було прийнято низку міжнародних нормативно-правових документів щодо застосування відновного правосуддя. Зокрема, Рамкове рішення Ради Європейського Союзу «Про положення жертв у кримінальному судочинстві», прийняте 2001 року, зобов'язує всі держави ЄС поширювати медіацію в кримінальних справах та забезпечувати прийняття до розгляду будь-які угоди між жертвою та правопорушником, досягнуті в процесі медіації; Резолюція Ради з соціальних та економічних питань ООН, прийнята 2002 року, рекомендує всім державам розробляти та впроваджувати програми відновного правосуддя у національне кримінальне судочинство [2].

Слідуючи кращим європейським та світовим практикам, з 2019 року в нашій державі впроваджений пілотний проєкт «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення». Наразі він вже поширений на всю територію України.

Ця програма застосовується за чотирьох умов:

- є потерпіла сторона – фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди;

- вчинення неповнолітнім вперше кримінального проступку або нетяжкого злочину;

- визнання неповнолітнім факту вчинення ним кримінального правопорушення;

- і неповнолітній, і потерпілий дали згоду на участь у Програмі [2].

Між неповнолітнім та потерпілим укладається медіаційна угода. Далі неповнолітній працює з психологом і обов'язково проходить призначені ресоціалізаційні заходи – це і є особливістю пілотного проєкту.

Якщо неповнолітній відшкодує шкоду і примириться з потерпілим, успішно пройде етап ресоціалізації – має шанс бути звільненим від кримінальної відповідальності.

Програма дає можливість підліткам не розлучатися зі своїми батьками, рідними та близькими, не потрапляти під негативний вплив осіб, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, продовжувати навчання у школах та інших навчальних закладах усіх рівнів, займатися спортом, працювати та прагнути стати свідомими і відповідальними громадянами України.

Список використаних джерел

1. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.
2. Наказ Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України від 21.01.2019 № 172/5/10 Про реалізацію пілотного проекту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19#Text>.
3. Про нотаріат: Закон України від 02.19.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
5. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

Таран Олена Вікторівна,

професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор;

Чернявський Сергій Сергійович,

проректор Національної академії внутрішніх
справ, доктор юридичних наук, професор

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРОВАДЖЕННЯ IN ABSENTIA В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ СПРАВИ ЄСПЛ «SANADER V. CROATIA»)

Вибір справи «Sanader v. Croatia» [1] для визначення деяких проблем провадження in absentia за КПК України зумовлений тим, що по-перше, рішення ЄСПЛ (Суд) у цій справі містить основні підходи до оцінки провадження in absentia щодо його відповідності ЄКПЛ, в ньому цитуються попередні рішення Суду, які містять важливі правові позиції і висновки, по-друге, у цій справі аналізуються положення законодавства та судової практики Хорватії, що стосуються правового регулювання та застосування актуальних для України підходів зокрема щодо можливості ініціювання нового судового розгляду, по-третє, обставини цієї справи стосуються обвинувачення у вчиненні воєнного злочину (у розумінні КК України це ч. 2 ст. 438 «Порушення законів та звичаїв війни») та перебування особи на території іншої країни, де ця особа не може бути доступною для органів влади.